

141

LETNO SPOROČILO

očitne glavne šole

IPAVSKE

1868.

V Ljubljani.

Natisnil J. R. Milic. — Založila ipavska glavna šola.

Kakošne naj bi bile ljudske šole za naprej?

Ljudska omika! — to je med drugim vsestransko terjanje sedanje nove dobe. Ne samo posamni glasovi se povsod zastran nje krepko povzdigujejo in javijo, nego sama vlada živo zahteva, da se šole sploh in posebno ljudske šole v tem oziru popolnoma predelajo.

To zahtevanje po ljudski omiki je pa tudi v ti dobi silno potrebna reč, kajti — časi, v katerih ubogi deželan skoro ni smel še misliti, da je za drugo na svetu, kot da v strahu drugim služi in plačuje, so vže daleč za hrbtom ostali. Nova doba vzdiguje narode na njihove lastne noge, ter jih v spodobno svobodo kliče, ki se pa v nepostavno samovoljsnost zvreči nikdar ne smé. Nova doba narodom pravice daje, da se svoje vrednosti zavedati, v obravnave za svoje dobro in slabo vtikati, in tako iz svoje nezrelosti do samostalnosti hitéti smejo, ter v mejah svojega stališča svojo veljavnost spoštovati in uživati morejo.

A ta klic po dozorjeni samostalnosti je ob enem pa tudi klic po primerni omiki, kajti una brez te bila bi Pandorina pušica, iz ktere le joj in gorje izvira. Prava omika je tedaj podlaga svobodi, da tó vsakdo v svojo korist in ne v škodo rabiti ume. Todà omika ni dar, ki se brez truda po tleh pobira, nego je sad na visoko obešen, po katerem moraš zamudno in trpivno plezati, ako ga hočeš gotovo doseči.

Da se pa ljudstvo polagama omika in v vsem koristnem izuri, treba mu je primernih šol, ki bodo vsestranskim potrebam zdatno ustrezati sposobne, kajti — iz nič ni nič. —

Doba šolanja je sicer čas mladosti, al tudi v poznejših letih mora se učenje nadaljevati, kajti nikdar ne more se reči, da je kdo zamlada v potrebnih rečeh že dosti podučen in znajden.

Predaleko bi me pa za ta prostorček peljalo, ako bi se v vsestransko šolsko omiko spuštati hotel, naj le opomnim o ljudskih šolah, kakoršnih je po terjatvah sedanjih časov neobhodno potreba, ako hočemo, da se na njenih podlagah v veliko potrebnih rečeh še nezrelo ljudstvo k zavedanju svojega važnega poklica na svetu napeljuje in za svoje duševno in materialno blagostanje umno skrbeti podučuje.

V dozdanjih ljudskih šolah se poleg kršanskega nauka, v katerem tudi za naprej nobenega predelovanja ne kaže, ni drugzega nič doseči prizadevalo, nego da se je mladež le brati, pisati in računati izučila. Ako bi kak narod samo o branju, pisanju in računanju živeti mogel, bi se smelo reči, da so mu take šole dober začetek, pa skušnja nas obilo uči, da temu ni tako, da mora marveč človek pri vsem svojem dozdanjem šolskem znanju še kaj drugzega znati, in da mu še le znanje tega drugzega pravo pot kaže in do blagostanja napeljuje.

Vednost v branju je le edino za to potrebna, da si človek brez učitelja iz knjig ali drugih spisov sam potrebnih znanstvenost poizkuje; ravno tako je vednost v pisanju človeku, ki ni po stanu pisar, le za to koristna, da si zapiše, kar bi mu bilo treba sicer v spominu hraniti, al da se pismeno z drugimi pogovorja in porazumlja.

Iz tega je pa razvidno, da znanje branja in pisanja ni še nobeno zdatno znanje, da je le samo podlaga in pripomoček do koristnejših vednost, ki si jih kdo pridobiti želi.

Da se je tedaj v naših ljudskih šolah sosebnost le brati in pisati učilo, in da se je to do sedanjih časov celó v jeziku učilo, ki je narodu neumeven, se prav za prav ni nič učilo, kajti mladež izstopivši iz take šole je pri vsem svojem šolskem znanju zastran potrebnih vednost za svoj poklic ravno tako nevedna ostala, kakor una, ki šole nikdar obiskovala ni.

Res je, da po pameti nikdo zahteval ne bo, da bi se mladež v kratkem za ljudske šole odmerjenem času vsega tega izučila, česar boče za svoje celo prihodnje življenje potrebovala, ker ni mogoče, in ker čas takega šolanja prav za prav v celo življenje sega; —

al kar je mogoče, naj bi se vendar storilo! Ako ni mogoče prihod-njega kmetovavca, obrtnika, kupca i. t. d. v vsem izuriti, da bi bil brž vsemu kos, česar umno delovanje v njegovem stanu potrebuje, naj se vsaj stori, kar se more, — naj se mu pové in dobro v spomin vtisne, česar mu bo treba vediti za djansko življenje, kje in kako mu je ta ali una vednost izkati, in kako naj jo rabi, da se po nevednosti in nepremišljenosti ne bode opekel. Tak začetni nauk bo mladež brž razjasnoval ter korenike k djanskemu življenju postavljajal.

Da bi bil pa tak poduk mikaven in zdaten, ni dovelj, da se učencem le po starem kopitu po knjigah tradira brez vsega premislika, ali vedó, ali ne vedó, čemu se to ali uno učé; temveč treba je tudi vzroke živo pred oči staviti jim, zakaj da jim je ravno to znati koristno, ter jim v glavo vtepsti, da za naprej bode slabo opravil, kdor bode leno in svojeglavno pri stari nevednosti in trmi ostal, in da bo moral več vediti, kdor bo hotel, da ga bo to ali uno na svetu bolj veljalo. Posebno bo treba mladež vsih napačnost opominajati, ki jih domá ali drugod v vsakoršnem delovanju vidi, da ji vse to vže v šoli zamrzi, ter trdno sklène, da bode sama umnejše delala.

Res, da se to vse bolj lahko svetuje, nego izpeljuje; todà, ako se hoče, da se mladež res kaj koristnega v šoli uči, in to je vendar namen vsega šolanja — je neobhodno potrebno, da se za izpeljanje tega tudi skrbi.

Treba je višjega dovoljenja, da se ljudske šole v resnično ljudske šole predelajo, — da se v njih vse, kar je narodu nepotrebno, pa tudi nedosegljivo, opusti, in to samo doseči prizadeva, kar narodu v resnici koristi. Od naroda se pa ne térja, da naj bo pismouk, toraj naj se pa tudi otroci ne trpinčijo in ne zgubljujejo časa z neslanimi pravili slovniškimi, celó za matni jezik ne, kterega za potrebo vže znajo, kajti slovniškega pravopisja se tudi po skerb-nem navodu učitelja pri branju in pisanju dovelj naučé. Naj bi se visoka vlada tudi prepričala, da posiljevanje z nemščino v sloven-skih ljudskih šolah ni naroda do zdaj ponemčila, dasiravno se še zavedil ni, da mu je jezik od Boga podeljen dar, ki ima enako vel-javo z vsemi drugimi jeziki, da bo pa tudi za naprej sila ta toliko manj izdala, ker se narod svoje in svojega jezika vrednosti bolj in bolj zaveda. Naj bi se toraj tudi od te posiljave odstopilo in narodu tolikanj več časa dovolilo, da se po domače omikuje, utrjuje

in tolikanj bolj hvaležna in krepkejša podpora preslavne carevine postaja.

Naj se mi tù ne vsiljuje neslani ugovor, da ljudstvo samo terja, naj se nemščina uči. Dokler se je moral slovenski narod na nemško palico opirati, da je mogel pri gosposki v vradnijah kaj opraviti, bila je res potrebna opiralnica tá, à — odkar pa vsled novega vladnega zakona slehri narod pravico samostalnosti vživati smé, — čemu še dalje take podpore? In — ako tudi sem ter tje po deželi kak sebičnek ali odpadnik to terja, kaj je to vže cel narod? Al pa, ako dvoje ali troje staršev enega šolskega okraja za svoje otroke nemščine terja, ali je pravično, da se zastran dvojih ali trojih otročičev sto in sto drugim dragi čas krade?! —

Ljudske šole naj bodo tedaj za potrebo večine ljudstva, kdor pa hoče še kaj posebnega imeti, naj si tudi po posebni poti poišče.

Kje so pa tista napotila, po katerih naj bi se ljudske šole osnovale, bi utegnil tudi kdo vprašati? Le dovolite jih! — mož se bode po carevini vže dovelj dobilo, ki jih bodo sestaviti umeli, in — saj tù ne gre samo Slovencem, timveč — vsakemu narodu. —

A z večjo skrbnostjo se pač sme vprašati, kje da se bodo taki učitelji dobili, ki bodo po takem načrtu delati zmožni? Kajti pri vsem spoštovanju do sedanjega učiteljstva se more vendar reči, da jih je le malo, ki so po posebni marljivosti mem navadnih šolskih vednost še naprej v druga za omiko ljudstva potrebna znanstva segali. Todà tudi v tem se ni prestrašiti; vsak učitelj naj se šteje v resnici pravega odgojitelja mladega ljudstva, naj marljivo poskrbi, v tem izuriti se, in — nalog zvrševati ne bodè težavno. Za pripravnike toraj bo po tem takem zeló pripravnih, ustrojenih učilnic pač potreba.

Take šole bile bi prave podlage ljudski omiki — in o takih šolah bi se moglo reči, da so ljudstvu res koristne in da korenike velikanskemu drevesu stavijo, na katerem vsakemu narodu zavednost prave vrednosti, vsa vodila do zaželjenega stanja, a — državi krepki stebri zamorejo izrasti, ki jo nerazrušljivo delajo.

J. Grabrijan.

Solska naznanila.

Predniki in učitelji:

Juri Zavašnik, kanonik, knezoškofijski konz. svetovalec, poročevalec v šolskih rečeh, vitez Franc Jožefovega reda i. t. d.

Juri Grabrijan, kanonik, knezoškofijski konz. svetovalec, okr. šolski ogleda, dekan, farnik, vitez Franc Jožefovega reda i. t. d.

Anton Deperiz, šolski oskrbnik, posestnik, lekarnik i. t. d.

Luka Hiti, kuratbeneficiat, ravnatelj in katehet, je učil krš. nauk, zgodbe sv. pisma, evangeli v vsakdanski, in liturgiko v nedeljski deklinški šoli, 16½ ur na teden.

Jožef Barle, prvi učitelj, je učil razum krasopisa in risarije vse predmete v 4. razr., številjenje v 1., 2., 3. razr. vsakdanje šole, kmetijstvo v dopoldanski in krš. nauk v popoldanski nedeljski deški šoli, 25 ur na teden.

Blaž Ambrožič, drugi učitelj, je učil slovenščino in nemščino v 2. in 3. razr. vsakdanje šole in gospodinjstvo v nedeljski deklinški šoli, 23½ ur na teden.

Janez Goršič, tretji učitelj, je učil slovenščino v 1., krasopis v vseh razr., risarijo v 4. razr. in petje v 2., 3., 4. razr., 24½ ur na teden.

Opomba. G. J. Barle je tudi še učencem 2., 3. in 4. razr. vsak četrtak razlagal sadjerejo. — Nismo sicer dozdej še drevesnice imeli, vendar pa je marljivi in za sadjerejo ves vneti gosp. učitelj storil vse, kar je le bilo mogoče, ter na svojem prostorčku zad za šolo majhino drevesnico zasadil, tam praktično podučeval, mlada drevesca med učence in kmetovalce zastonj delil in tako veliko veselje do sadjereje vže zbudil. Prav je tedaj, da se vsestranska pridnost tega učitelja letos ni prezrla, ampak, da mu je v zaslugo in pohvalo po preč. knez. škof. konzistorju došel štipendij ranj. g. prof. Metelko s 50 gl., — in da ga je slavna c. k. deželna vlada — spoznalši njegovo sposobnost — poslala še celó v Beč, kjer si bode z drugimi enako vrlimi učitelji vred v kmetijstvu še več in več djanskih vednost prisvojil. Ta dogodek je pa nam Ipavcem, posebno, ker je ob enem slavna srenja naša tudi velik prostor za drevesnico in telovadbo vže kupila, veselo poroštvo, da bo šola naša prihodnjič velik korak na boljše storila, ako bode le še učitelja za telovadbo dobila.

P r e g l e d

posamnih nauk, ur na teden in število učencev in učenk:

N a u k i	R a z r e d i				Nedeljska šola		Ure vкуп
	I.	II.	III.	IV.	učen- cev	učenk	
1. Kršanski nauk	3	4	3	5	1 1/2	1 1/2	18
2. Slovensina	8	3	3	2	—	—	16
3. Nemščina	*—	7	9	8	—	—	24
4. Številjenje	2	4	3	3	—	—	12
5. Krasopis	3	3	4	2	—	—	12
6. Risarija	—	—	—	2	—	—	2
7. Petje	—	2 1/2			—	—	2 1/2
8. Sadjereja	—	—	1		1 1/2	—	2 1/2
9. Gospodinjstvo	—	—	—	—	—	1 1/2	1 1/2
Skupaj	16	23 1/2	25 1/2	25 1/2	3	3	96 1/2
Število šolske mladine . . .	127	82	68	29	56	53	415

*) Vsled ukaza vis. c. k. ministerstva od 7. mal. srp. 1867 l., št. 579 se je v prvem razredu rabil »Abecednik za slovenske šole na Kranjskem«.

Iz šolskega dnevnika.

Šolsko leto se je pričelo 4. listopada 1867 s slovesno sv. mašo v farni cerkvi. — Očitne preskušnje prvega polleta so bile 3. in 4. aprila; drugega polleta pa 12. avgusta zarad odhoda učitelja g. J. Barle-ta v Beč k šest tednov trpečemu poduku iz kmetijstva vsled ukaza slavne dež. vlade od 6. vel. srpana t. l., št. 5443. — Križev teden in v praznik presv. reš. Telesa so bili pri procesijah učenci in učitelji. — 21. rožnika je šola praznovala god sv. Alojzija in ob enem tudi prvo sv. obhajilo. — Razun pozimskega časa je bila šolska mladina vsak dan pri sv. maši. — Učitelji z ravnateljem se zarad nekih šoli zelo neugodnih okolišin niso zbirali v posvetovanje šolskih zadev. — Prihodnje šolsko leto se začne 3. novembra l. 1868 s slovesno veliko sv. mašo k sv. Duhu.

Napredek šolske mladine.

IV. Razred.

*) Naj bolje so se učili:

Hiti Matija iz Zamostea pri Sodršci.
Lekan Alojzij iz Ipave.
Sandri Anton iz Ipave.
Smolik Alojzij iz Ipave.

Grahar Klementina iz Ipave.
Zore Helena iz Ipave.
Zupanc Flora iz Krškega.

Dobro so se učili :

Dolenc Gustav iz Ipave.
Frjančič France iz Goč.
Kodelja France iz Ipave.
Kolaršek Herman pl. Sternhof
 iz Ajdovšine.
Pegan Jernej iz Ipave.
Rajtar Jožef iz Ipave.
Zupanc Vilelm iz Krškega.

Biber Marija iz Ipave.
Bratina Katarina iz Ustij.
Kobal Joana iz Ipave.
Premrl Marija iz Dupelj.
Rušt Joana iz Ipave.

Slabejše se jih je učilo: 9
 umrlo : 1

Število vsih v 4. razr. 29.

III. Razred.

Naj bolje so se učili:

Dolenc Janez iz Goč.
Frjančič Alojzij iz Slapa.
Frjančič Matija iz Budanj.
Lovrenčič Matevž iz Vrhpolja.
Petrič Janez iz Budanj.
Petrovčič Janez iz Senobora.
Škrl Martin iz Vrhpolja.

Kodelja Marija iz Zemonja.
Lekan Marija iz Ipave.
Petrič Joana iz Gradiša.
Prelec Alojzija iz Ipave.
Semenič Marija iz Ipave.

*) So vvrsteni po abecedi.

Dobro so se učili:

Bizjak Janez iz Ipave.
Cunta Jernej iz Ipave.
Curek Andrej iz Ipave.
Frjančič Anton iz Gradiša.
Frjančič Jožef iz Dupelj.
Hrovatin Aleks. iz Dupelj.
Kete France iz Ipave.
Lovrenčič Matija iz Vrhpolja.
Majer Ferdinand iz Ipave.
Pegan Viktor iz Ipave.
Petrovčič Janez iz Ipave.
Planinc Edmund iz Ipave.
Planinc Matija iz Gradiša.
Poniž Bernard iz Ipave.

Repič Jožef iz Vrhpolja.
Škrl Anton iz Ipave.

Ambrožič Jozefa iz Vrhpolja.
Duren Joana iz Gradiša.
Gliha Karolina iz Ipave.
Kobal Jozefa iz Vrhpolja.
Kodelja Jozefa iz Dupelj.
Rodman Franca iz Ipave.
Rupnik Jozefa iz Zemoni.

Slabejše se jih je učilo: 22
vrstjenih ni bilo: 11

Število vsih v 3. razr. 68.

III. Razred.

Naj bolje so se učili:

Bianchi Anton iz Ajdovšine.
Čuk Janez iz Vrhpolja.
Fabčič Janez iz Lož.
Jamšek Jožef iz Vrhpolja.
Krašnja Jožef iz Budanj.
Lovrenčič Alojzij iz Vrhpolja.
Majer Karol iz Ipave.

Premrl Joana iz Vrhpolja.

Dobro so se učili:

Bizjak Peter iz Vrhpolja.
Česen France iz Ipave.
Česen Miha iz Gradiša.
Dolez Janez iz Dilec.
Furlan France iz Ipave.
Grabrijan Henrik iz Ipave.
Habe Karol iz Podvelba.
Janežič Matija iz Ipave.
Kariž Anton iz Gradiša.
Lovrenčič Andrej iz Vrhpolja.
Pavlin Anton iz Ipave.
Primčič Friderik iz Ipave.
Rehar France iz Ipave.
Rudolf Janez iz Ipave.

Rušt Matija iz Gradiša.
Štima Marko iz Vrhpolja.
Tomažič Janez iz Ipave.
Tomažič Jožef iz Vrhpolja.
Trošt France iz Ipave.
Uršič Marko iz Vrhpolja.

Andlovic Franca iz Gradiša.
Bizjak Jozefa iz Ipave.
Cizara Terezija iz Ipave.
Cotič Joana iz Ipave.
Curek Marija iz Gradiša.
Curek Marija iz Vrhpolja.
Frjančič Marija iz Gradiša.
Frjančič Marija iz Vrhpolja.

Fratnik Marija iz Ipave.
 Hrovatin Franca iz Ipave.
 Jež Marija iz Gradiša.
 Kvas Marija iz Ipave.
 Lovrenčič Marija iz Vrhpolja,
 št. 37.
 Lovrenčič Marija iz Vrhpolja,
 št. 110.
 Lovrenčič Rozalija iz Vrhpolja.
 Malnaršič Franca iz Ipave.
 Rodman Jozefa iz Ipave.
 Rušt Ana iz Zemoni.
 Smolik Emilija iz Ipave.

Splihal Amalija iz Idrije.
 Skapin Marija iz Ipave.
 Šmuc Franca iz Vrhpolja.
 Tomažič Jozefa iz Ipave.
 Tomažič Marija iz Ipave.
 Žgavec Jozefa iz Trsta.
 Žgavec Jozefa iz Vrhpolja.
 Žgavec Vincencija iz Ipave.

Slabejše se jih je učilo: 18
 vrstjenih ni bilo: 9
 Število vseh v 2. razr. 82.

I. Razred.

Naj bolje so se učili:

Bajic France iz Dupelj.
 Cotič Feliks iz Ipave.
 Dušnik Štefan iz Ipave.
 Furlani Eduard iz Kasovlja pri Rihenbergu.
 Krhne Janez iz Ipave.
 Kobal Matevž iz Vrhpolja.
 Krapež Ernest iz Ipave.
 Krašnja Matija iz Dupelj.
 Mesosnel Janez iz Zemoni.
 Rušt Jožef iz Ipave.
 Sever France iz Zemoni.
 Skapin Janez iz Ipave.
 Sčuka Ljudovik iz Ipave.
 Smuč Alojzij iz Ipave.

Božić Marija iz Dupelj.
 Čuk Rozalija iz Vrhpolja.
 Dekleva Joana iz Ipave.
 Lovrenčič Jozefa iz Vrhpolja, št. 37.
 Lovrenčič Marjeta iz Vrhpolja.
 Merlak Franca iz Ipave.
 Petrić Jozefa iz Dupelj.
 Pev Marija iz Vrhpolja.
 Planinc Marija iz Ipave.
 Premrl Franca iz Vrhpolja, št. 54.
 Ravnikar Alojzija iz Ipave.
 Raspor Jozefa iz Vrhpolja.

Dobro so se učili :

Bajic Filip iz Ipave.
 Bajic Janez iz Dupelj.
 Berčič Alojzij iz Ljubljane.
 Duren Ferdinand iz Gradiša.
 Lekan Janez iz Ipave.
 Marec Marko iz Vrhpolja.
 Naglost Jernej iz Ipave.
 Naglost Janez iz Ipave.
 Novak Jožef iz Loke pri št. Vidu.
 Petrič Avguštin iz Ipave.
 Prelec Janez iz Ipave.
 Smuč France iz Ipave.
 Ukmar Matija iz Vrhpolja.
 Živc France iz Ipave.
 Princez Janez iz Ipave.

Ambrožič Reza iz Vrhpolja.
 Domenik Franca iz Vrhpolja.

Frjančič Franca iz Vrhpolja.
 Gliha Ana iz Ipave.
 Kete Marija iz Ipave.
 Kobal Marija iz Erzelja.
 Lovrenčič Jozefa iz Vrhpolja,
 št. 39.
 Lovrenčič Marija iz Vrhpolja.
 Petrič Amalija iz Gradiša.
 Premrl Alojzija iz Ipave.
 Premrl Marija iz Vrhpolja.
 Repič Jozefa iz Vrhpolja.
 Štima Ana iz Vrhpolja.
 Tomažič Alojzija iz Vrhpolja.
 Vrčon Joana iz Gradiša.
 Žigon Alojzija iz Ipave.

Slabejše se jih je učilo: 42
 vrstjenih ni bilo: 28

Število vsih v 1. razr. 127.

V Ipavi mesca avgusta 1868.

Luka Hiti,
 ravnatelj.